

менных научных представлений об административной юстиции. В: Государство и право, 2004, № 6.

25. Тарасова А. Г. *Юридическая процедура как правовая категория*. В: Вестник Евразийской Академии административных наук № 3 (16), 2011 (р. 25-31)

26. Тарасова В. А. *Процедурная форма деятельности органов социального обеспечения*. В: Советского государства и право, 1973, №11.

27. *Теория государства и права*: учебник для вузов/ под ред. проф. В. М. Корельского и проф. В. Д. Перелова. 2-е изд., изм. и доп. М., 2002.

28. *Теория юридического процесса* / под ред. В. М. Горшенева. Харьков: Вища школа, 1985.

29. Уваров П. В. *Исполнительное производство как разновидность юридического процесса*: Дис... к.ю.н. Томбов, 2009.

30. Филатов С. В. *Антикоррупционные процедуры в правотворчестве: понятие, классификация*. В: Вестник ТГУ, выпуск 11 (127), 2013 (р. 1-5)

31. Якимов А.Ю. *Административно-юрисдикционный процесс и административно-юрисдикционное производство*. В: Государство и право, 1999, № 3.

DESPRE AUTOR
/ABOUT AUTHOR

Veronica ARNAUT,
doctorandă,
Institutul de Cercetări Juridice
și Politice
Al Academiei de Științe a
Moldovei

Veronica ARNAUT,
PhD student,
Institute for Legal and Political
Research of the Academy of
Sciences of Moldova
e-mail: veronica.arnaut@if.gov.md

CZU 343.125.2(410+73)

REGLEMENTAREA INSTITUȚIEI REȚINERII INFRACTORULUI ÎN DREPTUL PENAL AL MARII BRITANII ȘI AL SUA

Ana ȚURCAN-ZABULICA,
doctorandă, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei
de Științe a Moldovei

REZUMAT

Este comun ordinii juridice interesul de a asigura restabilirea promptă a ordinii de drept, acordând în acest scop oricărei persoane dreptul de a răspunde imediat, cu forța pentru a-l neutraliza pe infractor, dacă autoritatea nu este în măsură să intervină ca să-l stopeze. Ordinul legii exprimă interesul ordinii judiciare de a asigura pe orice cale ordinea și disciplina în relațiile sociale, de a întări respectul față de lege și față de autoritatea legitimă. Sistemul cauzelor justificative reprezintă expresia unor necesități obiective de reglementare. Doctrina penală și experiența legislativă, practic a tuturor statelor, evidențiază că în raport cu relațiile sociale există și cerințe, și posibilități normative de asigurare și garantare a ordinii publice în ansamblul ei. Acestea, la care se atribuie și instituția reținerii infractorului, sunt chemate să ocrotească anumite valori sociale prin neutralizarea și reținerea persoanelor care au comis infracțiuni.

Cuvinte-cheie: infractor, reținere, lege penală, prejudiciu, sistem de drept, normă penală, articol, caracter penal, drept penal comparat, act normativ, justiție, organ de poliție, arest preventiv, evadare.

REGULATION OF THE INSTITUTION OF DETENTION OF A CRIMINAL IN CRIMINAL LAW OF GREAT BRITAIN AND USA

Ana TURCAN-ZABULICA,
PhD student, Institute of Legal and Political Research of the Academy
of Sciences of Moldova

SUMMARY

It is common to the legal order to ensure the prompt restoration of the rule of law by granting to any person the right to respond immediately with the force to neutralize the offender if the authority is unable to intervene to stop him. The order of the law expresses the interest of the judicial order to ensure in every way the order and discipline of social relations, to strengthen the respect for the law and the legitimate authority. The system of supporting cases is the expression of objective regulatory needs. The criminal doctrine and the legislative experience, practically of all states, show that in report to the social relations there are also requirements and normative possibilities of ensuring and guaranteeing the public order as a whole. Those, to which is also assigned the institution of the offender's detention, are called to protect certain social values by neutralizing and detaining the offenders.

Keywords: offender, detention, criminal law, prejudice, legal system, criminal norm, article, criminal character, comparative criminal law, normative act, justice, police, preventive detention, escape.

Introducere. Cerința superioară a ordinii publice de a înlătura caracterul ilicit al unei fapte prevăzute de legea penală sau de legile extrapenale, îi conferă caracter licit (permis), care este valorificată în prezent în doctrina penală modernă prin justificarea exonerării de răspundere a făptuitorului și în alte ipoteze decât cele explicit prevăzute de lege, chiar și dacă s-a comis o faptă considerată ilegală

de legea penală. Astfel, se propune drept cauză justificativă interesul major care prevalează în fața unui interes minor (o faptă ar trebui considerată permisă, dacă încalcă un interes minor al societății) sau s-ar justifica fapta care constituie o modalitate corectă pentru atingerea acestui scop just în sensul că nu va constitui infracțiune fapta care a reprezentat un mijloc adecvat pentru realizarea unui scop recunoscut de lege. Dacă o acțiune a corespuns exigențelor și finalității societății într-un anumit moment istoric, ar fi justificată înlăturarea caracterului ei ilicit [3, p. 95; 2, p. 211].

Scopul articolului este axat pe evidențierea specificului reținerii infractorului în calitate de circumstanță care înlătură caracterul penal al faptei prin prisma analizei prevederilor legii penale a Marii Britanii și a SUA.

Materiale și metode de cercetare. În procesul cercetării științifice a instituției reținerii infractorului în legea penală a Marii Britanii și a SUA a fost utilizată, în mod aparte, metoda istorică, sistemică și cea comparativă. Totodată, pentru asigurarea unei cercetări aprofundate a acestui subiect, au mai fost folosite pe larg și următoarele metode de cercetare științifică: metoda analizei, metoda deducției, metoda inducției etc. Materialele folosite la elaborarea articolului reprezintă atât lucrări ale cercetătorilor din Republica Moldova, cât și cercetări realizate în alte state: România, Federația Rusă, SUA, Marea Britanie etc.

Rezultate obținute și discuții. Marea Britanie face parte din grupul de state care se atribuie la sistemul de drept anglo-saxon. În mod tradițional, aici, în calitate de izvoare de bază ale dreptului sunt considerate statutele (actele legislative, adoptate de Parlament) și precedentul judiciar. În Marea Britanie lipsește un act normativ unic codificat, care ar fi compus

din Partea generală și Partea specială, ceea ce este specific pentru statele ce se atribuie la sistemul de drept continental. În legătură cu acest fapt, s-a instituit o practică conform căreia, normele ce au caracter general sunt expuse în statute, iar cele care se referă la anumite componente concrete de infracțiune – sunt reflectate în conținutul precedentelor judiciare [12, p. 62]. Din acest considerent, inițial, vom efectua o analiză științifică a izvoarelor dreptului penal englez.

Statutele sunt acte legislative, adoptate de Parlamentul englez. Lucrul de bază asupra lor este efectuat în cadrul palatei Comune. Aici, proiectul de lege parcurge trei lecturi și, în caz de adoptare, este direcționat spre aprobare în cadrul Palatei Lorzilor. După acceptarea acestuia, el este transmis reginei spre aprobare, care, juridic, are dreptul de a-l respinge, ceea ce, însă, nu este aplicat în practică în ultima perioadă de timp. Statutele au o poziție destul de diversificată în sistemul dreptului penal englez. Pe de o parte, ele au apărut cu mult mai târziu în comparație cu dreptul comun „*commonlaw*”, iar, pe de altă parte, în Marea Britanie se simte, totuși, tendința evidențată de a spori rolul lor. Aceasta, se reflectă atât în creșterea numărului statutelor, cât și în promovarea importanței lor [6, p. 34]. Faptul dat poate fi explicat prin aceea că doar statutele pot stabili răspunderea pentru noi infracțiuni și, de asemenea, să lărgească numărul de componente deja existente. Totodată, nu trebuie să supraapreciem importanța lor. Astfel, de exemplu, evoluția istorică specifică a determinat faptul că Legea cu privire la infracțiunile contra persoanei de la 1861 și alte acte normative prevedeau răspunderea penală pentru anumite infracțiuni, definite doar în conținutul precedentelor judiciare.

În acest fel, în Marea Britanie a

fost constituit un sistem, căruia i-a fost atribuită denumirea de „drept statutar”. Până nu demult, se considera că dreptul statutar nu trebuie să contravină dreptului comun. Actualmente, dreptul statutar fie că pur și simplu evidențiază și declară anumite norme care sunt reflectate în conținutul dreptului comun, sau, fie că, în măsura posibilităților, încearcă să sistematizeze dreptul comun și să înlătore contradicțiile întâlnite în textul acestuia. Necâtând la faptul că, instituțiile de bază ale dreptului penal au fost elaborate și sunt expuse în sistemul dreptului comun, un șir de noțiuni și-au găsit locul în normele dreptului statutar. La general, însă, dreptul statutar acordă o atenție deosebită chestiunilor referitoare la comiterea infracțiunilor și instituie, de asemenea, sancțiunile corespunzătoare [5, p. 241].

Precedentul judiciar deține o poziție importantă pe arena înfăptuirii justiției în Marea Britanie. Această practică își are originile încă în secolul al XII-lea. Anume atunci și-au început activitatea Judecătorii Regelui, care își desfășurau ședințele la Londra sau în teritoriu. Judecătorii luau în calcul și se conduceau de obiceiurile și tradițiile instituite. Pe parcurs, în temeiul acestor hotărâri a fost creat un sistem de precedente, care acționează și până astăzi, esența lor constând în următoarele: fiecare instanță, în procesul examinării unei cauze penale trebuie să se conducă de hotărârea, pronunțată anterior de instanța superioară la examinarea unui dosar analogic. În afară de aceasta, instanțele de apel nu au dreptul să modifice propriile hotărâri. Clauza dată nu se răspândește, însă, asupra Palatei Lorzilor, care, în cazul dat, figurează în calitate de instanță de judecată superioară. De asemenea, orice normă de drept creată în bază de precedent poate fi modificată în baza statutului, adoptat de Parlament.

După cum am menționat deja, în Marea Britanie nu există un act normativ unic codificat. În orice caz, la diferite perioade de timp au fost elaborate câteva acte normative care ar putea fi considerate capitole ale Codului penal. La acestea se atribuie Legea cu privire la dreptul penal din 1967. Anume în conținutul ei (în art. 3) a fost normativ fixată și reglementată instituția reținerii infractorului. Aici se menționa că persoana poate face uz de forță, care este admisibilă în condițiile prevenirii infracțiunii sau a arestului legal al bănuțului, infractorului. Punctul 1 al acestui articol substituie norma de drept comun referitoare la utilizarea forței în procesul reținerii infractorului [10, p. 14].

Analizând această normă de drept, ajungem la concluzia că posibilitatea aplicării forței în procesul reținerii infractorului este oferită oricărui cetățean, ceea ce este tradițional pentru legea penală a majorității statelor. O atenție aparte urmează a fi acordată prevederii referitoare la aplicarea forței în vederea prevenirii infracțiunii. Aici, o importanță aparte o deține evenimentul, faptul, care determină apariția dreptului de a aplica forța. Totodată, acest articol nu oferă un răspuns direct la întrebarea care ne interesează și putem doar presupune că, reieșind din principiile generale ale dreptului penal, ar fi vorba doar despre pregătirea infracțiunii sau de tentativă la ea.

Nu putem trece cu vederea și termenul de „forță” care este folosit de legiuitorul englez. În comparație cu dreptul penal american, unde conținutul acelei noțiuni este explicat la nivel legislativ superior, în legea Marii Britanii importanța termenului „forță” nu este concretizat. De aici, putem ajunge la concluzia că se admite cauzarea prejudiciului, care este admisibil în anumite circumstanțe fiind, respectiv, posibilă și survenirea celor mai neavorabile urmări

pentru infractor, inclusiv chiar și cauzarea morții. Aplicarea forței este considerată legală, în afara celor expuse, și în cazul efectuării arestului. O condiție importantă a reținerii infractorului, în cazul dat, o reprezintă recunoașterea legalității arestului. Aceasta are loc în următoarele două cazuri: 1) dacă persoana a comis anume o infracțiune și nu o careva altă abateră; 2) dacă arestul a fost efectuat în prezența condițiilor legale. Una dintre aceste condiții presupune eliberarea mandatului de arest, în lipsa căruia măsura vizată nu poate fi aplicată. Organul împuternicit cu eliberarea acestui mandat este instanța de judecată.

În dreptul penal englez, de rând cu posibilitatea cauzării de prejudicii infractorului, este admisă și posibilitatea aplicării forței în privința bănuțului. În acest context, în mod absolut justificat apare întrebarea în baza cărei teme se admite cauzarea prejudiciilor persoanei bănuțate, adică în privința căreia încă nu este înaintată o învinuire în comiterea infracțiunii. Mai curând, o astfel de situație este posibilă doar în cazul în care persoana a fost reținută nemijlocit la locul infracțiunii sau există anumite informații care indică anume la ea ca la un potențial bănuț (declarațiile martorilor, urme ale infracțiunii pe hainele bănuțului etc.). Și, în sfârșit, urmează să ne concentrăm atenția la persoanele care acordă ajutor la înfăptuirea arestului legal. Acestea sunt persoanele private care acordă ajutor colaboratorilor de poliție sau altor cetățeni de la reținerea faptică. Ei, de asemenea, nu sunt supuși răspunderii penale, dacă prin acțiunile proprii nu vor depăși limitele stabilite și vor conștientiza că, în cazul dat, acordă ajutor anume la realizarea măsurii arestului legal [7, p. 19].

Statele Unite ale Americii fac parte, de asemenea, din sistemul de drept anglo-saxon. Din acest mo-

tiv, legislația lor are multe trăsături comune cu cea engleză. Totodată, persistă și anumite particularități care sunt specifice doar pentru SUA. Aici, ca și în Marea Britanie, are loc îmbinarea dreptului comun cu dreptul statutar. Totodată, însă, preferință se acordă folosirii actelor normative, sfera de aplicare a dreptului comun fiind limitată. Și, în sfârșit, cea mai importantă particularitate constă în faptul că în SUA nu există un act normativ unic codificat care ar reglementa raporturile juridico-penale. Acest fapt este determinat de organizarea federală a SUA, unde în fiecare stat există coduri penale proprii. Astfel, ca izvoare de bază a dreptului penal la nivel de federație sunt recunoscute: Constituția SUA, actele adoptate de Congresul SUA în calitate de organ legislativ superior și multiple acte normative subordonate legii.

Constituția SUA are atribuție atât directă, cât și indirectă în privința dreptului penal, stabilind și delimitând competența între organele de stat federale și cele locale. Ea conține și norme de drept penal sau care au atribuție nemijlocită la dreptul penal (interdicția adoptării normelor penale care ar avea efect retroactiv, care ar stabili pedepse prea aspre pentru anumite fapte sau care ar lipsi persoana de viață, proprietate în afara judecării etc.).

Următoarea verigă în sistemul legii penale a SUA o reprezintă legile federale. În SUA ele sunt puține la număr, deoarece majoritatea chestiunilor sunt rezolvate la nivelul statelor. La 25 iunie 1948 Congresul SUA a adoptat un act, conform căruia conținutul de bază al legii penale care acționa la acel moment a fost revizuit, modificat și codificat în Capitolul 18 al Culegerii de legi ale SUA, cu titlul „Infracțiunile și alte delictive”. Din punct de vedere formal, acest capitol nu a fost divizat în Partea generală și Partea specială, iar ca

rezultat a fost limitată sfera de aplicare, și așa destul de îngustă, a dreptului penal federal. Astfel, în primul rând, sub jurisdicția acestor reglementări erau plasate doar infracțiunile care întruneau elementul federal, iar în al doilea rând, normele vizate puteau fi puse în aplicare cu condiția că infracțiunile erau comise în anumite locuri de importanță federală (parcuri naționale, rezervații naturale, porturi maritime etc.) [9, p. 52].

Unilizarea actelor normative subordonate legii în calitate de izvor a dreptului penal nu este caracteristică pentru SUA. Necâtând la aceasta, istoria cunoaște situații când în decretele emise de președintele SUA se conțineau norme ce fixau anumite componente de infracțiune și răspunderea pentru comiterea lor [8, p. 16]. Ca și în marea majoritate a statelor din sistemul de drept anglo-saxon, în SUA, precedentul judiciar are o importanță deosebită, el fiind ulterior reflectat în conținutul actelor normative. Unica prin ce se deosebește SUA de Marea Britanie ține de faptul că numărul precedentelor este cu mult mai redus, fapt datorat unei perioade mai mici de dezvoltare istorică.

În SUA au fost stabilite anumite reguli, de natură legală (statutară) sau jurisprudențială, care limitează aplicarea forței față de o persoană care a comis o infracțiune în scopul reținerii sau arestării ei de către poliție sau persoane private. *Common Law* permitea aplicarea forței letale nu numai pentru prevenirea unei felonii, dar și pentru prevenirea evadării celor care au comis-o. Această normă, codificată în multe state americane, de regulă, nu stârnește careva restricții cu privire la natura feloniei (infracțiunii), dar uneori cere ca infracțiunea de fapt să fie comisă, eroarea rezonabilă neservind ca mijloc de apărare. Când persoana privată are suspiciuni cu privire la faptul dacă

infracțiunea a fost comisă sau nu, ea acționează pe riscul său propriu [1, p. 223; 4, p. 232-233].

După cum am menționat deja, în SUA nu există un act unic codificat care ar conține norme referitoare la reținerea infractorului și la prejudicierea lui în cadrul ei. În legătură cu acest fapt, în procesul descrierii subiectului vizat vom face referire la legea penală de nivel local (a unor state luate aparte). În acest context, în continuare, vom descrie fixarea și reglementarea normativă a acestei instituții în legea penală a statului New-York. Astfel, § 35.27 cu titlul „*Circumstanța justificativă: aplicarea forței fizice pentru evitarea sau curmarea sustragerii sau în vederea prevenirii unui prejudiciu sancționat penal*” prevede că o persoană poate aplica violența fizică împotriva altei persoane, cu excepția celeilalte, atunci, în cea măsura și în acele circumstanțe în care presupune, în mod rațional, că aceasta comite sau întreprinde tentativa de a comite o sustragere sau o altă faptă cauzatoare de prejudicii bunurilor, cu excepția celor imobile [11, p. 114].

În afară de această normă, legea penală a statului New-York mai fixează o normă de drept penal referitoare la acest subiect. Este vorba despre § 30, intitulat „*Circumstanța justificativă: aplicarea forței fizice în procesul aplicării arestului sau pentru prevenirea evadării de sub arest*”. Conform textului din această normă, colaboratorul poliției, în procesul aplicării sau a încercării de a aplica măsura de arest, poate folosi forța, pentru a preveni evadarea persoanei care a comis fapta infracțională. Colaboratorul organului de poliție poate aplica forța fizică atunci, și în măsura în care consideră că aceasta este necesară pentru aplicarea arestului sau pentru prevenirea evadării persoanei, pentru a se apăra pe sine sau terțele persoane de individul ce prezintă pericol social. Totodată, este interzisă aplicarea violenței letale

în privința persoanei, în scopurile enunțate, în cazurile în care se presupune că:

„a) a fost comisă o faptă din categoria *felony* de gradul I sau că tentativa de comitere a *felony* include în sine încercarea de a aplica sau chiar aplicarea violenței fizice în privința persoanei ori răpirea persoanei, incendierea de gradul I, *berglery* de gradul I, fie orice tentativă de comitere a acestor fapte;

b) a fost comisă o infracțiune sau o tentativă de infracțiune din categoria *felony* și, ca rezultat, infractorul, în procesul aplicării arestului opune rezistență sau încearcă să se sustragă, folosindu-se de arma de foc;

c) indiferent de categoria infracțiunii în privința căreia se aplică, pentru a aresta infractorul sau pentru a preveni evadarea lui, violența letală este considerată ca necesară dacă ea este aplicată pentru apărarea colaboratorului de poliție sau a altei persoane de acțiunile individului ce comportă un pericol sau o amenințare eminentă pentru ei” [10, p. 34].

Acel fapt că polițistul este îndreptățit în latura aplicării forței cauzatoare de moarte în circumstanțele specificate mai sus nu poate figura, de fiecare dată, în calitate de justificare pentru comportamentul neglijent al acestuia, în special, dacă aceste acte au fost întreprinse în privința persoanelor pe care el nu urma să le aresteze sau să le rețină.

Persoana privată, antrenată de către colaboratorul de poliție pentru acordarea de ajutor în procesul arestului sau pentru prevenirea evadării de sub strajă poate aplica forța fizică, cu excepția violenței letale, în timpul și în măsura în care ea presupune, în mod rațional, că aceasta este necesară pentru îndeplinirea indicațiilor acestui funcționar. Totodată, în condițiile în care acesteia nu îi este cunoscut faptul nesancționării arestului, ea poate aplica forța fizică letală în

următoarele cazuri: a) dacă presupune, în mod judicios, că aceasta este necesară pentru propria apărare sau pentru apărarea unei persoane terțe de acțiunile violente, cauzatoare de moarte ale infractorului; b) dacă i se indică sau i se permite aplicarea forței fizice de către colaboratorul de poliție, cu condiția că el nu cunoaște despre lipsa împunternicirilor polițistului de a aplica forța fizică în aceste circumstanțe.

Persoana privată, care acționează din propria inițiativă, poate aplica forța fizică în privința altei persoane, cu excepția celei letale, în timpul și în măsura în care ea consideră, în mod rațional, că aceasta ar fi necesară pentru aplicarea arestului sau a prevenirii evadării de sub strajă a persoanei despre care se presupune că a comis o infracțiune și care realmente a comis-o. De asemenea, persoana privată poate face uz și de forța fizică periculoasă pentru viață, dacă ea presupune, în mod rezonabil, că ea este necesară: a) pentru propria apărare sau pentru apărarea unei persoane terțe de acțiunile violente, cauzatoare de moarte ale infractorului; b) pentru arestul persoanei care a comis o infracțiune de omor cu circumstanțe agravante sau de omor simplu de categoria I, de jaf sau viol și care este pe cale de a se sustrage de la locul faptei.

Paznicii, colaboratorii de poliție, abilitați cu atribuții de santinele în locurile de detenție a persoanelor, pot aplica forța fizică în timpul și în măsura în care ei consideră, în mod rezonabil, că aceasta este necesară pentru prevenirea evadării deținuților din instituțiile privative de libertate [11, p. 114-115].

În acest fel, reglementările vizate fixează două posibilități de cauzare a prejudiciilor în procesul reținerii infractorului. În primul caz, este vorba despre infracțiunile săvârșite în scop cupidant. Reieșind din prevederile legii, în situația dată, dreptul de a reține infractorul

îl are însuși partea vătămată. Scopul acestei rețineri este evident – de a curma infracțiunea în proces de împlinire și de a evita comiterea ei pe viitor. După cum am specificat ceva mai sus, aceasta este posibil doar în cazul infracțiunilor de furt sau în privința altor atente asupra proprietății. Trecem în revistă faptul că predarea infractorului organelor de stat corespunzătoare nu este prevăzută, în calitate de condiție obligatorie, a acestei varietăți de reținere. De asemenea, un interes deosebit prezintă limitele cauzării acestui prejudiciu. Legiuitorul statului New-York (de fapt, ca și marea majoritate a legiuitorilor din alte state) folosesc termenul „forța fizică”. În acest act este specificat și conținutul termenului „forță fizică letală”, prin care se subînțeleg vătămarile corporale grave care prezintă pericol pentru viața și sănătatea persoanei (pierderea unui organ sau a funcției lui, desfigurarea iremediabilă, pierderea capacității de muncă pentru o perioadă îndelungată etc.). În situația descrisă, legea americană ia în calcul atitudinea subiectivă față de prejudiciul cauzat. Ca urmare a acestui fapt, dacă cel care cauzează un prejudiciu consideră că a acționat în limitele rezonabilului, apoi acțiunile lui sunt legale [7, p. 25].

În al doilea caz, este vorba despre un cerc mai larg de infracțiuni, când poate fi cauzat un prejudiciu infractorilor care le comit. Tot aici sunt specificate și persoanele care au dreptul de a aplica forța fizică în procesul reținerii, la ele fiind atribuite colaboratorii de poliție, persoanele private, antrenate de către polițiști în actul de reținere pentru acordarea de ajutor, persoanele private, care acționează din propria inițiativă și, de asemenea, colaboratorii instituțiilor penitenciare. Clasificarea vizată poate fi explicată prin diferențierea cauzelor posibile aplicării a violenței letale.

În continuare, vom expune aceste situații. În primul rând, colaboratorul organului de poliție are dreptul de a folosi forța fizică în următoarele două cazuri: când aplică măsura arestului preventiv și când previne fapta de evadare de sub arest. În prima ipoteză, polițistul acționează legal doar atunci când deține mandatul de arest eliberat de către magistrat. În următorul caz, cauzarea de prejudicii este posibilă doar atunci când polițistul are toate temeiurile de a considera și a bănui că anume această persoană a comis infracțiunea. În această situație, sunt stabilite obiectivele și scopurile care urmează a fi atinse, pentru ca acțiunile celui care reține infractorul să fie recunoscute legale, și anume: prevenirea evadării de sub strajă (arest), autoapărarea și apărarea terțelor persoane. Însă, aceste momente se referă doar la situațiile cauzării unor prejudicii simple. Posibilitatea aplicării forței fizice letale este strict reglementată de lege și are un caracter exhaustiv, aici fiind atribuite cazurile infracțiunilor grave, a infractorilor înarmați cu arme de foc sau cu alte arme, prezența unui pericol real pentru viața colaboratorilor de poliție sau a altor persoane. Tot aici, sunt specificate și limitele cauzării unui așa prejudiciu. În primul rând, însuși colaboratorul de poliție trebuie să presupună, în mod rațional, că acționează conform prevederilor legii. În al doilea rând, este categoric interzisă cauzarea de prejudicii persoanelor care nu urmează a fi arestate de către colaboratorii organelor de drept.

În calitate de persoana antrenată de către polițiști pentru acordarea de ajutor la reținere poate figura orice persoană privată. Ea nu ia hotărârea privind împlinirea actului de reținere de sine

stăător, ci la indicația colaboratorului de poliție, deținând în procesul efectuării ei aceleași împunterniciri ca și acesta. Ea deține,

de asemenea, dreptul de aplica forța letală, dacă propria viață sau viața unei alte persoane este pusă în pericol. Totodată, există și o altă posibilitate de a realiza aceste împuterniciri – cu permisiunea colaboratorului de poliție. Persoana privată poate exercita aceste acțiuni, absolut legal, chiar și atunci când nu era la curent cu faptul că angajatul organului de poliție nu deținea împuternicirile necesare în privința efectuării actului de reținere [6, p. 36].

Persoana privată poate aplica arestul și din propria inițiativă. Însă, în virtutea acestui fapt, asupra ei sunt plasate careva restricții și limite suplimentare. Ea poate aplica forța fizică, inclusiv și letală, în timpul arestului nu doar atunci când presupune că această persoană a comis o infracțiune, ci chiar și atunci când ea a fost realmente săvârșită. În ceea ce ține de posibilitatea aplicării forței letale, ea este posibilă în cazul comiterii faptelor determinate de lege ca fiind infracțiuni desoebit de periculoase. De asemenea, în calitate de subiecți împuterniciți de a cauza prejudicii sunt recunoscuți și colaboratorul instituțiilor penitenciare. Reieșind din prevederile legii, ei pot face uz de forța fizică doar în scopul prevenirii evadării persoanelor condamnate sau a celor aflați în arest. În acest fel, persoanele nominalizate nu pot cauza prejudicii în procesul reținerii condamnaților care au comis noi infracțiuni.

Concluzii. În Marea Britanie, chestiunea referitoare la reținerea infractorului și cauzarea de prejudicii acestuia este reglementată destul de clar și detaliat. Putem impuța doar conținutul vagal formulei „prevenirea infracțiunii”, precum și lipsa componentei de infracțiune care ar incrimina depășirea limitelor necesare la reținerea infractorului. Acest fapt este, însă, determinat de particularitățile evoluției dreptului penal englez și, mai mult

ca probabil, această întrebare este reglementată în baza anumitor precedente judiciare.

De asemenea, putem menționa că și în legislația Statelor Unite ale Americii, instituția cauzării de prejudicii în procesul reținerii infractorului este elaborată și reglementată detaliat. Aici, la anumite neconcordanțe și lacune pot fi atribuite criteriile incerte ale determinării limitei măsurilor care pot fi luate pentru reținerea infractorilor.

Referințe bibliografice

1. Dumneanu Ludmila, Grosu Vladimir, Bolocan-Holban Augustina, Drept penal comparat. Suport de curs. USM. Chișinău, 2014.
2. Jescheck H. H. Lehrbuch des Strafrechts. Allgemeiner Teil. Berlin, 1988.
3. Stroe Geo. Dreptul penal european pentru România (drept penal comparat). Ed. DACOROMANĂ. București, 2005.
4. Weinreb Lloyd L. Criminal Law. Cases, Comment, Questions. Foundation Press. New-York, 1998.
5. Действующее международное право. В. 3-х томах. Составители: Ю. М. Колосов и Э. С. Кривчикова. Том 3. М., 1997.
6. Клюканова Т. М. Уголовное право зарубежных стран. М., 1996.
7. Крылова Н. Е., Серебrenикова А. В. Уголовное право современных зарубежных стран. Англия, США. Франция, ФРГ. М., 1998.
8. Нерсесян А. А. Вопросы наказуемости в уголовном праве ФРГ и США. М., 1992.
9. Кузнецова Н. Ф. Преступление и наказание в Англии, США. Франции, Японии. М., 1991.
10. Уголовное законодательство зарубежных стран. Под редакцией Голованова Н. А. М., 1998.
11. Уголовное право США. Сборник нормативных актов. / Составитель и ответственный редактор И. Д. Козочкин. М., 1986.
12. Полянский Н. Н. Уголовное право и уголовный суд Англии. М., 1996.

DESPRE AUTOR/ABOUT AUTHOR

Ana ȚURCAN-ZABULICA,
doctorandă, Institutul de
Cercetări Juridice și Politice al
Academiei de Științe a Moldovei.
e-mail: ana.turcan0208@
gmail.com

Ana TURCAN-ZABULICA,
PhD student, Institute of Legal
and Political Research of the
Academy of Sciences of Moldova.
E-mail: ana.turcan0208@
gmail.com

CZU 343.2/7:504.4

EVOLUȚIA ȘI AFIRMAREA NORMELOR DE INCRIMINARE PENALĂ A FAPTELOR DE POLUARE A APEI LA NIVEL NAȚIONAL

Marcel BOȘCANEANU,
doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

REZUMAT

Fiind de părerea că inițierea oricărui studiu în materie juridică trebuie să înceapă de la elucidarea caracterului evolutiv al normelor în domeniul cercetat, în cazul nostru, al protecției resurselor acvatice, intenționăm a arăta prin textul ce urmează, consecutivitatea trecerii de la spectrul normelor generale de protecție a apelor la cele cu caracter penal, mult mai represive, dar totodată eficiente sub aspect preventiv, ținând cont de vasta gamă a funcțiilor pedepsei penale.

Cuvinte-cheie: norme juridice, reglementare, mediu, resurse naturale, poluare, prejudiciu, răspundere penală, prejudiciu.

EVOLUTION AND AFFIRMATION OF THE RULES OF CRIMINAL OFFENCE TO THE FACTS OF WATER POLLUTION AT THE NATIONAL LEVEL

Marcel BOȘCANEANU,
PhD student, Academy „Ștefan cel Mare” of MIA

SUMMARY

Being of the opinion that the initiation of any legal matters in the trial must begin by elucidating the evolutionary character of rules in the field, in our case, the protection of aquatic resources, we intend to show through the following text the first words of the passage from the spectrum of the general rules of protection of waters at the criminal offence, more repressive, but also efficient preventive aspect, taking into account the wide range of criminal punishment.

Keywords: rule of law, regulation, environment, natural resources, pollution, damage, liability criminal damage.

Introducere. Ascendența neconținută în dezvoltarea tuturor domeniilor considerate prioritare existenței umane, și în același timp, agresivă, nefavorabilă, ori altfel spus, amenințătoare asupra funcționalității în condiții prielnice a componentelor de mediu, a determinat în ultimele decenii necesitatea recurgerii la măsuri categorice din partea statelor. Acestea din urmă având drept obiectiv principal protejarea componentelor de mediu afectate prin degradare și ameliorarea lor din contul sancțiunilor aplicate în cazul în care s-a admis o vătămare susceptibilă de prejudicii.

Una dintre componentele abiotice ale mediului ce adesea are de suferit de pe urma tuturor activităților umane cu impact negativ și, care prin natura ei, influențează în aceeași măsură funcționalitatea celorlalte componente ale mediului natural, dependente de aceasta, inclusiv omul, o constituie apa. O resursă naturală regenerabilă, vulnerabilă și limitată, element indispensabil pentru societate, materie

primă pentru activități productive, sursă de energie și cale de transport, fiind un factor determinant în menținerea echilibrului ecologic, pentru existența vieții și înfăptuirea tuturor activităților umane [8, p. 162].

Materiale și metode de cercetare aplicate. La realizarea studiului de față, au fost utilizate un spectru larg de surse sub formă de legi, manuale, monografii, articole științifice publicate în țară și în străinătate, atât în domeniul dreptului penal, cât și în materie de mediu. Studiarea și analiza acestora nu ar fi fost posibilă în mod eficient decât prin utilizarea metodelor de cercetare, de genul: *observația, metoda deducției, metoda comparativă, metoda istorică, metoda logică, precum și cea sistemică.*

Rezultate obținute și discuții. Deși conștientizată destul de târziu, problema poluării apei a devenit un subiect de mare preocupare pentru doctrina postmodernă, încercând a se căuta prin cercetare mecanisme juridice eficiente de luptă contra faptelor de orice natură (civilă, con-

travențională sau penală) ce atentau nestingherit la integritatea unor noi categorii de relații sociale, mai puțin sesizate și apreciate de către om – cele legate de protecția factorilor de mediu prin folosirea lor rațională. După cum apreciază unii autori [8, p. 164] poluarea apei nu este specifică unui continent sau altuia, ci este un fenomen de răspândire generală. Ceea ce diferă este numai coeficientul de poluare. Într-adevăr, această din urmă problemă nu privește doar statele înalt industrializate, ci în aceeași măsură și statele aflate la începutul drumului ce duce spre dezvoltarea social-economică și tehnologică.

O frază celebră care aparține observatorului Jonathan Raban și care vine să exprime același sens și înțeles, confirmând astfel constatările noastre, spunea: „*Într-o țară slab dezvoltată e preferabil să nu bei apă, iar într-o țară super-dezvoltată ar fi mai bine să nu respiri*” [9, p. 10].

Deci, dincolo de preocupările omului, dar deopotrivă și cele ale